

להוציא הבא מן הכלאים או איל בר. ו'בריה בפני עצמה' שבסוגיות ביומא ובכריתות – משמעותו לסוג ומין חדש, שאינו לא חיה ולא בהמה.

עוד בענין הכוי ע"ד פנימית, שיש בו שילוב של סימני בהמה עם סימני חיה, והוא כממוצע המחברים – בספר 'אמרי פינחס' מקוריץ (השלם, תשמ"ח), ש"ס ומדרשים קכג-קכז).

'הני עזי דבאלא כשרות לגבי מזבח' – ואין זה נחשב שם לווי (ע' לעיל סב:) – כי באמת שמם 'עזים' סתם, אלא שמציינים את מקומם, עזים השוכנים ביער. (עפ"י תוס' סוכה יג. ד"ה משום. עוד היה מקום לתריץ, שאמנם אינם בכלל 'עז' שאמרה תורה, לפי שיש להם שם לווי, אולם בתורת קרבן נדבה כשר להקריבם, שהרי מכל מקום מין ממיני ה'צאן' המה – אבל נראה שהתוס' שלא הסבירו כן סוברים שכיון שפירט הכתוב 'מן הצאן קרבנו – מן הכבשים או מן העזים', אין להכשיר מין צאן אחר, שאינו בכלל 'כבש' או 'עז'. עפ"י שו"ת שבט הלוי ח"ד פט).

'ודלמא מינא דאקו נינהו... ודלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו' – אבל איל צבי ויחמור ודישון היו ידועים להם, ולכך לא שאלו עליהם. (רש"י ומהרש"א מהדו"ב, עפ"י רש"י)

'שור הבר – מין בהמה' – וכן פסק הרמב"ם (מאכלות אסורות א.ח. והרשב"א תמה על כך, שנראה לפסוק כר' יוסי, שנימוקו עמו. וע' ברא"ש). ומבואר בתוס' (בד"ה ודלמא), שלדעת חכמים שהוא מין בהמה – כשר להקריבו על גבי מזבח.

ובספר אור שמח (מאכ"א שם) תמה מאד על כך, והלא יש לו שם לווי, ואינו בכלל 'שור' סתם, שהרי התורה הוציאתו מכלל שוורים דעלמא וקראתו 'תאו'. (והלא לשיטת תלמודנו, הן לחכמים הן לר' יוסי ה'תאו' הוא שור הבר, אלא שנחלקו אם הוא בהמה או חיה. אכן, לשיטת התוספתא והירושלמי, לדעת חכמים ה'תאו' אינו שור הבר אלא חיה אחרת, שאינם מתרגמים תאו – תורבלא. ולשיטה זו אכן שור הבר כשר למזבח, שהרי אין לו שם לווי, שאע"פ שנקרא 'שור הבר' אין זה שם לווי, וכמו 'עזי דבאלא', שכתבו התוס' בסוכה שאינו שם לווי, וכנ"ל).

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד פט) באר היטב דעת התוס', שאמנם אינו בכלל 'שור' ו'פר' סתם, אך הלא מפורש בתורה שאדם מביא קרבן נדבה ממיני הצאן והבקר, ולא פרשה תורה איזה מין בקר הוא מביא, ועל כן, אם הוא מין בהמה, ודאי הוא בכלל בקר, ויכול להביאו בתורת נדבה (וע"ש שהביא סיוע לכך מסוגית זבחים לד, וכן מפשטות הלשון בסוגיתנו).

ובתוס' בניזיר (לה. ד"ה ולילף) הביאו בשם מהר"פ ששור הבר נתרבה מפרט וכלל. ובקרבן אורה שם תמה, כיון שהוא בהמה מדוע צריך לרבותו מדרשה.

דף פא

הערות וצינונים

'דרכי אפטוריקי רמי...' – נתבאר בזבחים יב. וע"ע שו"ת חתם סופר יו"ד שמג; בית זבול ח"א יטה; חדושי הגר"י וינוגרד.

‘וקשיא לן קדשים בחוץ שני בלא תעשה... ואמר רבא ואמרי לה כדי...’ – לא נאמר זאת בגמרא בשום מקום אלא כאן, והיה הדבר ידוע להם שכך נאמר בבית המדרש. וכן יש בהרבה מקומות בגמרא שאמרו ‘הוינן בה...’ ולא הוזכר במקום אחר. (רמב"ן; חדושי הר"ן)

(ע"ב) ‘הנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו’ – דייק כן להורות שמשום אותו ואת בנו הוא שפטור, אבל מכל מקום עשה איסור משום צער בעלי חיים, ומשום לתא דבל תשחית. (רעק"א. וכן מובא בפוסקים. וע"ע בספר חדש האביב שבת עה).

‘אמר ליה רבי יוחנן: זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה... ורשב"ל אמר כיון דכי אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור’ – וממילא מיושבת קושית ר' יוחנן, כי ריש לקיש השמיענו שגם ללא התראה נפטר ממלקות. (עפ"י רש"ש; מהרש"א מהדורא בתרא)

‘שאפילו שחט ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה – חייב’ – ואם תאמר, והלא נעשה מומר לעבודה זרה בשחיתתו זו, ושחיתת המומר אינה כלום ואין מקום לחייבו משום ‘אותו ואת בנו’, שהרי אין זו שחיטה אלא כנבלה? מכאן שאינו נעשה ‘מומר’ אלא לאחר גמר מעשה העבירה, אבל בשעת השחיטה עדיין לא נפסל. (עפ"י חדושי הר"ן לעיל יד. וע' במובא שם ולעיל לט, ובמפרשים כאן).

‘ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר: חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר – רבי יוחנן אומר חייב וריש לקיש אומר פטור...’ – מסקנת הסוגיא בכתובות (לה), שלא נחלקו על חייבי מיתות שוגגים, שודאי פוטרים ממון, (מהקש דתנא דבי חזקיה), על מה נחלקו על חייבי מלקות שוגגים, אם פוטרים מממון אם לאו. (ושורש מחלוקתם היא, האם דורשים גזרה–שזה להשוות מלקות למיתה, כשם שחייבי מיתות שוגגים פטורים מממון, כך חייבי מלקות שוגגים, אם לאו). וכאן שמענו שמחלוקתם אמורה גם כלפי מיתה ומלקות – האם נפטר ממלקות כאשר לא התרו בו על המיתה.

(ויש להבין את הזיקה המבוארת בגמרא בין שתי השאלות (‘ואזדו לטעמייהו’) – הלא שם נחלקו בדרשת ‘גזרה שוה’, אם יש לדמות מלקות–וממון למיתה–וממון, ואילו כלפי מיתה–ומלקות לא נאמרה אותה ‘גזרה שוה’? –

אמנם שורש מחלוקתם אחד הוא; זה שאין אדם לוקה ומשלם, דרשו בגמרא שם מן הכתוב במלקות כדי רשעתו – משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. וסובר רבי יוחנן שכאשר אין מתבצע העונש בפועל, כגון שלא התרו בו, אין כאן ‘רשעה’ המחייבת, ושוב אין כאן שתי רשעיות, ומתחייב בעונש השני. ואילו ריש לקיש סובר שאפילו שהעונש אינו מתקיים בפועל, יש כאן ‘רשעה’, וא"א לחייבו משום שתי רשעיות. ולכן אין חילוק בזה בין מלקות וממון למיתה ומלקות. ואולם חייבי מיתות שוגגים שפטורים מממון לכולי עלמא, כאמור – שם שונה הדין ביסודו, שאינו שייך כלל להרשעת בית דין שתי רשעיות, אלא דין אחר הוא, שנלמד מולא יהיה אסון, שהמעשה המחייב מיתה אינו מחייב ממון, ואינו דין השייך להרשעת בית דין, אלא לעצם המעשה המחייב, הלכך אין שם חילוק בין שוגג למזיד. עפ"י הגר"ח. וע' גם בחדושי הנצי"ב.

וכיו"ב כתבו מפרשים נוספים, שיסוד מחלוקתם בשאלה אם רשעה שאינה מסורה לב"ד בפועל, פוטרת מביצוע ‘רשעה’ אחרת. ויש שתלו בשאלה זו את הנידון אם חיוב כרת פוטר ממלקות – ע' המאיר לעולם; חדושי הגר"ז בענגיס ח"א מח, ג).

ד. אין חייבים משום שחיטת קדשים בחוץ בכל אופן שהקרבן אינו ראוי לבוא בפנים, הלכך כששחט את האם או את הבן, השני אינו ראוי כעת לבוא בפנים, ופטורים מכרת וממלקות. ואולם לר' שמעון יש אזהרה על כך, (לא תעשו... ודינו במלקות ולא בכרת).

דף פא

קכט. א. האם חייבים משום 'אותו ואת בנו' בשחיטת איסורי הנאה, בשחיטת טרפה, נזר ומעקר, או כששחט ונתנבלה בידו בלי משים?

ב. השוחט לעבודה זרה – האם חייב משום 'אותו ואת בנו'?

א. השוחט איסורי הנאה, או שחט ונמצאת טרפה – לחכמים חייב ולר' שמעון פטור (שחיטה שאינה ראויה). שחט ונתנבלה בידו (בלא משים), או שנזר ומעקר (בכוונה תחילה) – פטור, שאין זו 'שחיטה'. (והוא הדין שחיטת נכרי אינה נחשבת שחיטה לענין אותו ואת בנו. תוספתא רפ"ה).

ב. השוחט לע"ז – לר' שמעון לעולם פטור משום אותו ואת בנו, שהרי זו שחיטה שאינה ראויה לאכילה. לחכמים – אם שחט רק הראשון לע"ז, חייב על השני. ואם שחט השני לע"ז – אם התרו בו משום ע"ז ונתחייב מיתה – פטור ממלקות דאיתו ואת בנו. ואם לא התרו בו משום ע"ז – לר' יוחנן חייב (שחייבי מיתות שוגגין אינם פוטרים ממלקות. וכן הלכה), ולרבי שמעון בן לקיש פטור.

דף פב

קל. א. האם 'אותו ואת בנו' נוהג בפרת חטאת ובעגלה ערופה?

ב. המוכר בהמה לחברו, ונשארה לו למוכר אמה או בתה – למי זכות הקדימה לשחוט את בהמתו? ומה הדין בשני לוקחים שלקחו בהמה ובנה?

ג. שחט פרה ואחר כך שני בניה; שחט שני בניה ואח"כ שחטה; שחטה ואת בתה ואת בת בתה; שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט בתה – מה דינו?

ד. שחט את הבן ואח"כ את האם; שני אנשים, אחד שחט את האם ואחד את הבן – מה הדין?
ה. מי שעבר עבירה ושנה בה כמה פעמים – בכמה חיובים הוא מתחייב? האם ניתן לחייב שני חיובים משום 'לאו' אחד ובמעשה אחד?

א. 'אותו ואת בנו' נוהג בפרת חטאת, ואפילו לר' שמעון הסובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, שחיטת פרת חטאת שחיטה ראויה היא, מפני שלשיתתו פרה נפדית לאחר שחיטה והרי יש לה אפשרות אכילה.

(רבנו גרשום פרש שהשוחט פרת חטאת היא שחיטה שאינה ראויה, לפי ששחטה לשם חולין. וע' בשו"ת זרע אברהם יד, יב; קהלות יעקב זבחים ג, ב).

ולענין עגלה ערופה – תלוי הדבר במחלוקת החכמים (ר' ינאי וריש לקיש, כנגד ר' יוחנן. וכבר נחלקו תנאים בדבר. כריתות כה), האם ע"ע נאסרת בהנאה מחיים, משעת ירידתה לנחל, ואם שחטה אז, הרי זו שחיטה שאינה ראויה ואינה שחיטתו לשיטת ר' שמעון. או אינה נאסרת אלא אחר עריפתה, הלכך אם שחטה – הרי זו שחיטה גמורה.